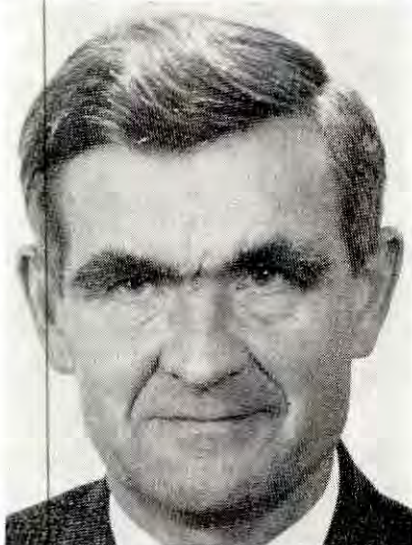

Norge som fiskerinasjon i EEC

Av professor Gerhard Meidell Gerhardsen

Særtrykk av „Norges Industri” nr. 14-1970

Trykk: Aas & Wahl, Oslo

Under en serie seminarer om EEC i Nord-Norge, som Norges Industriforbund arrangerte i sommer, holdt professor Gerhard Meidell Gerhardsen ved Fiskeriøkonomisk Institutt, Norges Handelshøyskole, et bredt foredrag om EEC's fiskeripolitikk og de arbeidsvilkår som norsk fiskerinæring vil kunne få innenfor Fellesskapet. Professor Gerhardsens grundige og interessante gjennomgang av den aktuelle problemstillingen vakte betydelig oppmerksomhet. Vi gjengir foredraget i sin helhet.

Det er innledningen til De Forente Nasjoners pakt som er blitt avgjørende for mitt standpunkt til internasjonalt samarbeid, også når det gjelder EEC: «Vi De Forente Nasjoners folk, som er bestemt på å redde kommende slektledd fra krigens svøpe som to ganger i vår livstid har brakt usigelig sorg over menneskeheten...». Etter mitt skjønn gir EEC de beste muligheter for et nytt fremstøt i retning av et mer intimt samarbeid i Europa. Det er på dette grunnlag at jeg i min stemmegivning — om det var folkeavstemning i dag — ville si ja til medlemskap i et utvidet EEC, men det betyr ikke at jeg står ukritisk overfor Fellesskapet. Vi bør vite hva vi gjør, og jeg er glad for å ha fått denne anledning til å drøfte saken i en krets av fiskeriinteresserte personer.

Europatanken

I min generelle innstilling til EEC deler jeg helt ut det syn som statsminister Trygve Bratteli og fiskeriminister Knut Hoem har gitt uttrykk for. Hovedidéen er, så vidt jeg forstår, at man nå må videreføre det kulturelle, økonomiske og politiske fellesskap mellom de vest-europeiske land som, med unntak for enkelte mørke perioder, har modnet seg gjennom århundrer. Og på dette grunnlag går man til forhandlingene med en konstruktiv optimisme.

Spørsmålet om vi skal slutte oss

til EEC eller ikke, og eventuelt i hvilken form, kan således ikke besvares uttømmende med et snevert økonomisk eller juridisk resonnement. Så enkel som det er saken ikke. EEC har klare politiske aspekter. Det må derfor bli spørsmål om hvilken politisk ideologi som etter ens beste skjønn danner den mest naturlige ramme om vårt fremtidige samfunn, slik vi ønsker at dette skal utvikle seg.

Ved siden av de rent næringsøkonomiske faktorer blir det da viktig også å ta hensyn til de livsverdier som ikke er økonomiske og ikke kan måles. Om disse verdiers plass i EEC skriver Thor Støre bl.a. i en artikkel i tidsskriftet «Internasjonal Politikk»:

«Akkurat som hos oss er det dessuten — særlig blant ungdommen i EEC-landene — en voksende kritisk holdning overfor en for sterk preferering av rent økonomiske goder, mens betydningen av vanskelig eller ikke-økonomisk målbare livsverdier hittil har vært undervurdert. EEC-samarbeidet står derfor i dag sannsynligvis på terskelen mellom Kontinental-Europas overveiende liberalistiske modell fra 50-årene og en moderne, mer samfunnsbevisst modell hvor EEC vil nærme seg et reformvennligere velferdssystem, slik dette i første rekke er skapt i de skandinaviske land.»

I en slik atmosfære skulle det være mulig å få tilslutning til de velferds-

økonomiske vurderinger som danner grunnlaget for fiskeripolitikken i Norge.

Norge — Europas viktigste fiskerinasjon

Jeg synes det er riktig å tone flagg ved å gjøre det klart hvor jeg står i min generelle innstilling til EEC før jeg tar fatt på det som er min spesielle oppgave i dette foredraget: å drøfte noen av de problemer våre fiskerier vil stå overfor dersom vårt land blir med i EEC og for så vidt også — i hvert fall indirekte — hva våre problemer blir dersom vi skulle bli stående utenfor. I begge tilfelle ønsker vi at fiskeriene skal stå så sterkt som mulig og utvikle seg til å bli en stabil næringsvei med gode og sikre arbeidsplasser, men det er klart at medlemskap i EEC vil ha en betydelig innvirkning på fiskerierne i Norge.

Riktignok er det så at spørsmålet om medlemskap bør ikke avgjøres ensidig på grunnlag av den stilling fiskeriene ventes å få i et utvidet EEC. Men fiskeriene er kanskje viktigere for oss enn for noe annet land i Fellesskapet, og vi må kunne regne med å få en betydelig innflytelse over de fiskeripolitiske tiltak. Det er derfor viktig at fiskerienes situasjon blir vurdert inngående. Men fiskeriene må vurderes i en vid sammenheng og ikke ensidig på grunnlag av Fellesskapets nylagete fiskeriforordninger.

Oversikt over fangstkvantum («nominal catch» — råfiskvekt), førstehandsverdi, eksport og import for fisk og fiskeprodukter for EEC og søkerlandene i 1968.

Land	Fangstkvantum 1000 tonn	Førstehandsverdi mill. US \$	Eksport mill. US \$	Import mill. US \$	Netto Eksport (+) Import (-) mill. US \$
Frankrike	793	239	28	168	÷ 139
Vest-Tyskland	682	92	43	184	÷ 141
Italia	363	187	6	138	÷ 132
Belgia og Luxembourg	68	17	15	66	÷ 51
Nederland	323	63	84	72	+ 12
Sum EEC	2 229	598	177	628	÷ 451
Norge	2 804	147	216	10	+ 206
Storbritannia	1 040	154	30	277	÷ 247
Danmark	1 633	130	155	30	+ 125
Irland	53	8	7	6	+ 1
Sum søkerland	5 530	439	408	323	+ 85

KILDE: Fangstkvantum og førstehandsverdi: FAO, Yearbook of Fishery Statistics, Vol. 28, 1969.

Eksport og import: United Nations Statistical Papers, Series D, Vol. XVIII, 1968, «Commodity Trade Statistics 1968».

Det gjelder også industripolitikk, bl. a. fordi regionalpolitikken i EEC er tatt opp i forbindelse med denne.

Fiskerienes særpreget er vel kjent for alle i denne forsamling, og jeg skal ikke trette med detaljer. Det er i denne forbindelse nok å slå fast at våre fiskerier også i verdensmålestokk har betydelige dimensjoner. Målt etter mengde er vi nr. 5, etter førstehandsverdi nr. 11 og etter eksportverdi nr. 3 blant verdens fiskerinasjoner. Fiskerienes betydning for landets sysselsetting og for nasjonalproduktet er forholdsvis beskjedne, men deres andel av vår eksportverdi er ca. 15 prosent. Sammenlignet med andre land i et utvidet Fellesskap bruker vi en meget stor del av totalfangsten til olje og mel, og ca. 85 prosent av totalfangsten blir eksportert.

Ett av de forhold som gjør fiskerierne til en viktig næring, er den spesielle betydning den har for kystbygdene og kystens befolkning, ikke minst i Nord-Norge, hvor ca. 40 prosent av totalfangsten ble brakt i land, mens landsdelens fiskere utførte bortimot 50 prosent av antall årsverk i fisket. Dette gjelder 1969.

Forandringenes vind

Da det i den senere tid er dokumentert at noen av våre viktigste fiskebestander er overbeskattet eller trues med overbeskatning, er det meget små utsikter for at det totalkvantum vi bringer på land år om annet kan økes noe vesentlig; vi må heller innstille oss på en reduksjon av fisket ved Norskekysten. For en fiskeriekspansjon i fjerne farvann er det heller ikke lyse utsikter, da utviklingslandene sikkert vil kreve at mange tropiske farvann blir reservert for vedkommende kyststater.

Noen økonomisk vekst i fiskerierne kan vi derfor neppe gå ut fra at det blir med mindre det blir som en reduksjon av kostnadene eller i form av

en høyere foredlingsgrad for det kvantum vi nå tar. Begge disse muligheter bør vurderes i relasjon til vårt medlemskap i et utvidet EEC. Skulle en ekspansjon ikke vise seg mulig, må vi se den realitet i øynene at kystbygdene og Nord-Norge ikke kan opprettholde sin befolkning med en så ensidig avhengighet av fiskerierne som det er i dag.

Ett av de mange argumenter som føres i marken i vår fiskeridebatt, er dette at fiskerierne er en gammel næringsvei, kanskje den eldste. Et annet er dette at man må bevare fiskerienes særpreget. Det er derfor nødvendig å minne om at fiskerierne lenge har stått i forandringenes tegn. Av de fremherskende vinder på norskekysten er kanskje den som har vært kalt «forandringenes vind» den sterkeste.

Det som vi nå må ha for øye, er at den forandrings- og forvandlingsprosessen som er i gang, etter alt å dømme vil fortsette, enten vi blir med i EEC eller ikke. Men hvilken retning utviklingen tar, hvor sterk den blir, og hva slags nyttevirking vi får av den, vil i høy grad avhenge av vår evne til å arbeide i team med andre nasjoner.

Vår avanserte teknologi og vår økonomiske vekst og velstand er et resultat av et utstrakt samarbeid mellom land, mellom grupper av spesialister og mellom individer. Men når vi likevel står overfor mange problemer på fiskerienes område, både nasjonalt og internasjonalt, skyldes vel dette nettopp mangelen på evne og vilje til å dra lasset sammen. Vi har egentlig vært i samme båt, uten å ville innrømme det og ta konsekvensen av det i den praktiske politikk.

I Stortingsmelding nr. 15 (1961—62) «Om Det Europeiske Økonomiske Fellesskap og de europeiske markedsproblemer» ble det bl.a. uttalt at en tilknytning til en europeisk markedsordning utvilsomt ville være av den største betydning for eksporten av norske fiskevarer. Men de markeds-

messige fordeler ville i sterk grad avhenge av hvor restriktiv den felles fiskeripolitikk ville bli. Om Norge på den annen side skulle bli stående utenfor et utvidet EEC, ville norsk fiskeeksport møte alvorlige vanskeligheter, og det kunne også være grunn til å frykte en videre ekspansjon av fiskerivirksomheten innenfor det utvidete Fellesskap.

Dette ble uttalt i begynnelsen av 1960-årene, men situasjonen har ikke endret seg noe vesentlig når det gjelder markedsføringsproblemer. Derimot er fiskerigrensesaken og de øvrige såkalte strukturproblemer kommet atskillig mere i forgrunnen, noe som kan ha sammenheng med det John Sanness har kalt «det åndelige klimaskifte som kom i annen halvdel av 60-årene. Det som slår ut, er den dype usikkerhet når det gjelder vårt samfunns og vår livsforms framtid...»

Når vi nå skal se på vårt forhold til EEC, er det nødvendig å understreke dette at det ikke er *fortiden* vi skal gjennomleve på nytt, i eller utenfor EEC. Det er en *framtid* som er ukjent for oss alle. Det er derfor viktig å gå til forhandlingene og avgjørelsene med et åpent sinn, og med vilje til å vurdere vår fiskeripolitikk på ny. Vi må spørre oss selv om alle de trekk vi gjerne vil beholde i våre fiskerier, virkelig er hensiktsmessige, om de vil være det om noen år, om de er i samsvar med de generelle mål for vår økonomiske politikk, og om de kan medvirke til at våre barn og barnebarn får slike forhold å leve under som vi gjerne vil at de skal ha. Da kan debatten om EEC bli til nytte for fiskerierne, hva enn utfallet av forhandlingene måtte bli.

Det er på dette grunnlag vi må vurdere den fiskeripolitiske målsetting i EEC slik den er formulert i Roma-traktatens artikkel 39.

Den primære målsetting er:

- (a) å øke produktiviteten,
- (b) å sikre fiskeribefolkningen en rettfærdig levestandard,
- (c) å stabilisere markedene,

- (d) å garantere tilførselene,
- (e) å sikre forbrukerne rimelige priser på fiskeriprodukter.

Denne målsetting faller helt sammen med målsettingen i «Hovedavtalen for fiskerinæringen».

Den sekundære målsetting, som gjelder midlene, eller det man skal ta hensyn til ved utformingen av den felles fiskeripolitikk, kan sammenfattes slik:

- (a) fiskerinæringens særlige karakter som følger av fiskerienes sosiale struktur og av den strukturelle og naturgitte forskjell mellom

de forskjellige fiskeriområder,

- (b) nødvendigheten av en gradvis gjennomføring av den ønskelige tilpasning,

- (c) den kjensgjerning at fiskeriene i medlemsstatene utgjør en sektor som er mer knyttet til økonomien som helhet.

Det kan neppe være noen som har noe å innvende mot en slik målsetting. Det eneste man eventuelt kunne innvende, var at den er svært generell. Men dette er for oss en fordel, da det gir større spillerom for et norsk initiativ.

I vårt land har vi vært i den uheldige situasjon at ingen av de politiske partier har hatt noe klart og konsekvent fiskeriprogram. Enkelte deler av fiskeripolitikken kommer i dag i konflikt med viktige prinsipper i vår generelle økonomiske politikk. I dag står vi således overfor den paradoksale situasjon at vi på den ene side ønsker et kapitalintensivt industri-Norge, men samtidig bremser vi utviklingen mot en kapitalintensiv fiskerinæring.

Her står vi da ved et av våre største næringspolitiske problemer, og vi er nødt til å se i øynene at de strukturelle spørsmålene vil presse på, enten vi kommer med i EEC eller ikke. Det kan nok være fristende å hengi seg til nasjonalromantiske funderinger, men det går som kjent ikke an både å beholde kaken og å spise den.

Utviklingen av store enheter, finansielt, juridisk og teknisk, er ikke noe som Fellesmarkedet har ført med seg. Det følger med den strukturelle utvikling i sin alminnelighet, en utvikling som vi i internasjonalt perspektiv ikke har styring over her hjemme, men som vi på den annen side føler virkningen av og i stor grad må tilpasse oss. Spørsmålet om vi har en hensiktsmessig bedriftsstruktur i flåten og i de øvrige ledd vil komme klarere fram når konkurransen skjerpes.

Hvis vi er beredt til å gjennomføre vidtrekkende strukturendringer, tror jeg personlig at vi kan finne oss godt til rette i et mer intimt økonomisk samarbeid i Europa. Dette forutsetter dog en omlegging av vår fiskeripolitiske filosofi, og situasjonen er på mange måter moden for dette. I dag virker det således kunstig å opprettholde et så skarpt skille mellom selve fisket på den ene side og tilvirkning og eksport på den annen side.

I vårt land har vi som kjent en meget utstrakt horisontal integrasjon

på forskjellige plan. Fiskerne har sine salgslag og nå også tilvirkerne i Nord-Norge. Eksportørene har sine bransjeforeninger. Den vertikale integrasjon er ikke kommet så langt som i andre europeiske land, men det har i den senere tid vært klare tendenser i retning av større integrasjoner. Det at fryseriene knytter til seg trålere, er vel det beste eksempel. Et annet eksempel er fiskesalgslagenes virksomhet i tilvirkningssektoren. Men i tillegg til dette tror jeg at det blant fiskebåtrederne som har tjent godt — og det er ikke så få — er et latent ønske om å engasjere seg som parthavere i tilvirknings- og markedsføringsbedrifter.

Norsk innflytelse

Vil vi så virkelig kunne få noe å si i Fellesskapets fiskeripolitikk? Noe konkret svar på dette er man ennå ikke kommet frem til. Men vi vet at Norge ute i verden blir sett på som et stort og betydelig fiskeriland, og vi må kunne gå ut fra at det blir tatt hensyn til våre forslag når fiskeripolitikken for et utvidet EEC skal utformes. Det er mange trekk i vår organisasjonsstruktur som vil bety en forbedring i forhold til det man nå har i andre europeiske land. En av fordelene med medlemskap er at det ikke bare er våre egne, men hele Fellesskapets fiskerier vi blir med på å behandle.

Alle som skal ta standpunkt til Europas fiskeripolitikk, må se saken under videre perspektiver enn de rent nasjonale. Det er behov for en lang rekke felles tiltak, både for å beskytte våre interesser og for å kunne delta eå effektivt som mulig i det verdensomspennende fredsfremmende arbeid. To eksempler skal nevnes.

Det er for det første ingen grunn til å skjule at Vest-Europas relative betydning i fiskeriene er blitt redusert i de senere år. Store stater utenom Vest-Europa fører en meget mer ekspansiv fiskeripolitikk enn det hittil har vært ført i noen av de vest-europeiske land. På lang sikt bør vi sette noe opp mot dette. Dersom så ikke skjer, kan vi oppleve at farvann som vi betrakter som «våre», kan bli dominert av ikke-europeiske fiskere. Men en europeisk innsats kan neppe gjøres uten en omfattende konsolidering og samordning av vårt fiske. Uten en mer industriell tankegang blir dette meget vanskelig.

Mitt annet eksempel gjelder utviklingslandene. For meg er det helt klart at vi som medlemmer i et europeisk fellesskap har større sjanser enn ellers til å medvirke til en effektiv utvikling av utviklingslandenes fiskerier. Dermed ville vi også medvirke i et verdensomspennende samarbeid om løsningen av de viktigste økonomiske og sosiale problemer som verden står overfor.

På spørsmålet om vi får noe å si, må derfor mitt svar bli ja, men meget vil avhenge av kvaliteten i vår innsats. Det er derfor assosiering et alternativ. Da har vi nemlig ingen

mulighet for å få noe å si. Hvem vet? Kanskje blir det en trålerlov for hele EEC etter mønster av den norske.

Økonomisk utvikling i utkantstrøkene

Ved et eventuelt medlemskap i EEC blir det en stor fordel for Norge at det i Fellesskapet legges så stor vekt på å fremme den økonomiske utvikling i utkantstrøkene. Grunnholdningen innen Fellesskapet har vært slik at regionalpolitikk i første rekke er et nasjonalt anliggende av politisk, kulturell, administrativ, sosiologisk og statsfinansiell art. Men Kommisjonen har, særlig etter 1969, gått inn for å fremme strukturell utjevning i Fellesskapet. Dette bekreftes ved avismeldinger 28. mai i år om at viktige retningslinjer for Fellesskapets regionalpolitikk nå er i ferd med å ta form i Brussel. Den såkalte Borscheffe-plan, som Kommisjonen har godkjent, går ut på at det skal brukes betydelige midler fra EEC's fond til distriktsutbygging, til industriell omstilling og til omstilling og omskolering av folk i områder som på grunn av endringer i landbrukets og fiskerienes karakter, på grunn av fraflytting m.v., har særlige økonomiske problemer.

Jeg skal så kort ta opp noen av de forhold som i dag er under debatt, nemlig det som i EEC kalles strukturel politikk, hvor også subsidiene indirekte inngår, og til slutt markedsordningene.

Kystfarvann og fiskerigrensene

Ser vi tilbake på fiskerigrensesakens utvikling i Norge i de siste årtier, får vi et tydelig bilde av skiftende forhold. Det er klart at saken først blir satt på spissen når det blir aktuelt for fiskere fra andre land å fiske nær oppunder norskekysten.

Da tyskernes og engelskmennenes nære farvann ble utfisket etter den første verdenskrig og den tekniske utvikling gjorde det mulig å dra langt avsted, ble de nesten jomfruelige fiskefeltene ved Island og Norge attraktive for utenlandske trålere. Men da ble det skapt problemer for de norske kystfiskerne.

Dette er bakgrunnen for den sak vi førte mot Storbritannia ved Den internasjonale domstol i Haag. Både prosedyren og avgjørelsen kom til å få stor betydning for kyststatenes stilling og rettigheter, og for det videre arbeid med fiskerigrensesaken, ikke bare i Europa, men i hele verden. Vi vet også at det i henhold til Roma-traktatens Artikkel 39, ved utformingen av en felles fiskeripolitikk bl.a. skal tas spesielt hensyn til fiskerinæringens særlige karakter som følge av dens sosiale struktur, og av den strukturelle og naturgitte for-

skjell mellom de forskjellige geogra-
fiske områder.

Den ordning som Fellesskapet har vedtatt for fiske innenfor fiskerigrensen, i det Harold Wilson har kalt den raskt sammenraskede fiskeriforordning, er at alle fiskefartøyer som bærer et medlemslands flagg, og som er registrert innen Fellesskapsområdet, i prinsippet skal ha lik adgang til å fiske innenfor de enkelte medlemslands territorial- og fiskerigrenser. Unntak fra denne hovedregel skal bare kunne gis i en overgangsperiode på 5 år for områder innenfor 3 nautiske mil. Disse områder skal kunne reserveres for den lokale fiskerbefolkning når denne er sterkt avhengig av fisket.

For Norge vil det åpenbart by på store problemer å godta en slik løsning, og det som regjeringen fremla i sitt memorandum av 4. mai 1971, må sees som et motforslag hvor hovedsaken er kravet om bosetting og etablering i Norge for alle som vil drive fiske i norske farvann. Mange uttalelser som er kommet etter den tid, gir grunn til å tro at dette er en farbar vei.

Ifølge EEC's någjeldende forordning vil medlemslandene fortsatt kunne fastsette hvilke regler som skal gjelde for fisket innenfor deres fiskerigrenser, så lenge reglene ikke diskriminerer mot andre medlemslands fiskere. Det er imidlertid ett unntak. Når fiske innenfor fiskerigrensen utsetter havets ressurser for altfor intensiv utnyttelse eller det skapes problemer for avviklingen av fisket, kan Ministerrådet treffe de nødvendige tiltak til bevaring av fiskebestanden, eller regulering mellom driftsformene. Det vil også tilligge kyststaten å håndheve disse bestemmelser. (Personlig er jeg av den oppfatning at mange har overdrevet betydningen av å beskytte fiskebestandene med tiltak i kystfarvann.)

Det skal ikke stor innlevingssevne til for å forstå at de fiskerne som i dag tar sitt levebrød fra nære farvann i Norge, i stor utstrekning med konvensjonelle redskaper, ser med frykt på de perspektiver et EEC-medlemskap innebærer. I sitt memorandum gjorde da også Regjeringen det klart at vedtaket om adgang til fiske innenfor fiskerigrensen ville være i strid med vitale norske interesser. Det er derfor gledelig å kunne konstatere at man fra EEC-hold overfor Storbritannias forhandlere har sagt at man ønsker å ta fiskeripolitikken opp til ny vurdering.

Dette er et av flere — i hvert fall betingede — lyspunkter i grenseproblematikken? Det største lyspunktet er det norske forslaget som ble fremsatt i memorandum av 4. mai i år, ikke som noen særordning, men som en fornuftig og grei ordning som skal gjelde for alle medlemsland, i alle kystfarvann. Likevel er det nok riktig å si at før forhandlingene er ført til ende og den någjeldende forordning er revurdert, og den eventuelle praktiske gjennomføring kan settes i verk, er også dette et felt hvor det råder meget stor usikkerhet. Noen momenter bør dog nevnes.

For det første synes det klart at nasjonale reguleringer fortsatt kan til-
lates, under forutsetning av at regu-
leringene ikke er diskriminerende. Dette betyr f.eks. at norske og andre trålere blir underlagt nøyaktig de samme regler, noe som ble tydelig gjenspeilet i stortingsdebatten om trålersaken onsdag den 9. juli.

For det annet er det som nevnt muligheter for at en større del av to-
talfangsten på lengre sikt kan for-
edles i Norge.

Videre vil faren for *overbeskatning* kunne reduseres, ved at et utvidet EEC må kunne anses som en mer enhetlig og effektiv innsatsregulator enn de overnasjonale organer vi hit-
til, med noe blandet suksess, har ført
reguleringsforhandlinger i.

Markedsiden

Det er også grunn til å merke seg at om vi blir stående utenfor, vil dette trolig føre til en betydelig konkurranse-
vridning i vår disfavør på markeds-
siden. Dette kan føre til en større
når den befinner seg i norske far-
vann. Vi kan m.a.o. ikke eksistere i
et vakuum, enten vi blir med eller
står utenfor. Vridninger, struktur-
endringer, tilpasning til ytre forhold
vil det bli uansett.

Den utenlandske landings- og eta-
bleringsrett frister til visse spekulat-
sjoner når det gjelder Norges situa-
sjon med landets gunstige beliggen-
het i forhold til fiskefeltene. I hvert
fall foreløpig er det grunn til å vise
stor forsiktighet med slike spekulasio-
ner. Men det er riktig å antyde, at
om en skal følge det vanlige mønster
i bedriftsøkonomiske lokaliserings-
valg i denne næringen, er det nærlig-
gende å slutte at en langsiktig geo-
grafisk vridning er mulig: Hvis Nor-
ge blir medlem, så vil en større del
av Fellesskapets totale produksjon
finne sted i Nord-Norge. For i så måte
har vi uenkelig en rekke kompara-
tive fordeler.

Et moment som for mange gjør en
slik optimisme noe betinget, er der-
imot at dette vil kunne skje gjennom
oppbygging av integrerte konsernbe-
drifter med en helt annen størrelses-
struktur enn vi har i dag. F.eks. Fin-
dus i Hammerfest, er ikke noen sær-
lig stor bedrift i europeisk måle-
stokk. Og dermed er vi igjen over i
et spørsmål som delvis er politisk la-
det, bl.a. fordi de bedrifts- og sam-
funnsøkonomiske kalkyler ikke alltid
er sammenfallende når man vurderer
strukturspørsmål. Dessuten lar ana-
lysen seg overhodet ikke gjennom-
føre før en lang rekke spørsmål som
det nå forhandles om, er avklart,
men jeg føler meg viss på at våre
forhandlere er fullt oppmerksomme
på problemet.

Den mest alvorlige innvending mot
EEC er kanskje nettopp dette at vi
vil bli «oppslukt av de store», at
kapitalsterke utenlandske firmaer vil
lønnsomt fangstinnsetts fra fellesska-
pets side *utenfor* grensen. Også en
slik utvikling kunne ha en beskatt-

ningsmessig effekt som kunne bli
sterkt følbar i Norge, både for fisk-
erne og for tilvirkerne, for i beste
fall har vi bare råderett over fisken
etablere seg i Norge og etter hvert
overta kontrollen med våre fiskerier.
Her kan det ikke føres noe bevis hver-
ken i den ene eller den annen ret-
ning. Vi er i det vesentlige henvist
til antagelser innenfor de vide ram-
mene som Roma-traktaten setter for
utformingen av fiskeripolitikken og
regionalpolitikken i et utvidet EEC.

Prisstøtte

Med de betydelige inntektsoverfø-
ringer som tilflyter næringen år om
annet, er det klart at også *subsidi-
spørsmålet* vil være sentralt for Nor-
ge.

Med det omfang den direkte pris-
støtte har i Norge i dag, vil et for-
bud mot slik prisstøtte bety en sterk
omlegging av gjeldende ordninger.
På den annen side vil de markedsre-
gulerende tiltak som gjennomføres,
og det felles marked som blir etablert
i EEC, kunne redusere behovet for
prisstøtte. Like konkurranseforhold
når det gjelder produksjon, bygging
og drift av fiskebåter trekker i sam-
me retning.

Ifølge Regjeringens siste markeds-
melding kan medlemsstatene yte fi-
nansiell støtte til prosjekter som bi-
drar til å realisere den fiskeripolitiske
målsetting. «Dette vil i praksis si at
sosiale støtteordninger og ordninger
som tar sikte på å effektivisere fis-
kerinæringen i prinsippet vil kunne
oppretholdes eller innføres». Støtte
til distriktsutbygging og andre lig-
nende støtteformer som sikrer fisker-
ne en levestandard på høyde med
andre sammenlignbare yrkesgrupper,
skulle da også være akseptabel. Og
for alle disse tiltak gjelder det at de
også kan gjøres på fellesskapeleg ba-
sis.

Spørsmålet om hvorvidt vår *nå-
værende* subsidiopolitikk er effektiv
til å nå de mål den sikter mot, gir
grunnlag for atskillig filosofering, og
ligger i det vesentlige også utenfor
rammen av et innlegg som dette. Jeg
har uttalt meg om dette i andre for-
bindelser. Det man her må kunne si,
er at inntektsoverføringer innen EEC
etter all sannsynlighet vil bli nytt
som et direkte virkemiddel for å nå
de næringsøkonomiske og velferdsøko-
nomiske mål som er fastlagt i høyere
grad enn det i praksis har vært gjort
i Norge. Den som ville bruke fine
ord, kunne si at dette antagelig inne-
bærer en mer *dynamisk* støttepoli-
tikk enn den vi nå har.

Produsentorganisasjonens stilling

Det memorandum som Regjeringen
fremla 4. mai, omhandlet som kjent
ikke *markedsførings-problema*,
men de ble tatt opp av våre forhand-

lere 7. juni. Rapporten til Stortinget gir dessverre ingen avklaring på dette punktet, men avisene har i den senere tid brakt visse opplysninger om de forslag våre forhandlere har fremsatt. Det jeg som utenforstående kan si om markedsføringen må bli noe spekulativt, men noen momenter vil jeg gjerne ta opp.

Ministerrådets fiskeriforordning av 20. oktober 1970 om markedspolitikken gjelder bare fersk og fryst fisk i førstehåndsomsetningen, og jeg skulle tro at alle søkerland vil ha innvendinger mot det system som er foreslått og forlange at det blir tilpasset den helt nye situasjon som oppstår når Fellesskapet blir utvidet. Dette gjelder ikke minst ordningen med orienteringspriser, tilbaketrekkningspriser, intervensjonspriser og referansepriser. De kan etter mitt skjønn vanskelig få noen mening dersom det ikke blir tvungent medlemskap i salgslagene, de såkalte *produsentorganisasjoner*.

Hvordan vil EEC's fiskeriforordninger kunne forenes med de ordninger vi har og som går ut på at all fisk ved førstegangsomsetning skal selges gjennom salgslagene? Denne monopoliseringen har som kjent vært en avgjørende faktor når det gjelder salgslagene reelle muligheter til å regulere og kontrollere førstehåndsprisen. Den markedspolitikk EEC nå har fastlagt, synes ikke å forutsette at all fisk skal selges gjennom produsentorganisasjonene. Dette kan — om ordningen opprettholdes i et utvidet EEC — medføre at den reelle kontrollen med førstehåndsomsetningen blir illusorisk. For de store vertikalt integrerte selskaper som har hånd om alle produksjons- og omsetningsledd, kan dette være en fordel, men det vil kunne svekke stillingen til de «frittstående» fiskere, tilvirkere og eksportører. En slik ordning vil derfor harmonere dårlig med strukturen i de norske fiskeriene. I motsatt retning trekker det faktum at de fiskerne som ikke er medlemmer av produsentorganisasjonene, ikke vil få del i eventuelle støttemidler som blir gitt for å stabilisere markedsprisene. Dette kan føre til at omtrent alle fiskere vil bli medlemmer av produsentorganisasjonene.

Dette problemet har i vår hjemlige debatt bl.a. vært knyttet til spørsmålet om Råfiskloven kan opprettholdes ved norsk medlemskap i EEC. Til det vil jeg si at det er temmelig uinteressant om selve Råfiskloven blir bevart. Det det står om er at de *rettighetene* de norske fiskerne har i henhold til Råfiskloven blir bevart, uansett om de er hjemlet i Råfiskloven eller i andre lover og forordninger. Selve loven må kun sees på som et middel, og ikke som et mål i seg selv. Ifølge markedsmeldingen er det et åpent spørsmål om en medlemsstat kan gjennomføre ved lov en plikt til å omsette fisk gjennom organisasjonene. Ett spørsmål som det for oss er viktig å få klarlagt er om fiskernes salgslag (produsentorganisasjonene) får innflytelse over prisene. Et annet spørsmål er om fiskestopp og dirigering av fangstene kan

Det nåværende EEC's handel med fisk og fiskeprodukter. År 1968. Alle tall i mill. US \$.

Eksport til tredjeland	54
Import fra tredjeland	505
Intern handel mellom landene i EEC	123
«Importoverskudd» (importbehov)	451

Et utvidet EEC's handel med fisk og fiskeprodukter, beregnet på basis av tall for 1968. Alle tall i mill. US \$.

Eksport til tredjeland	236
Import fra tredjeland	602
Intern handel mellom landene i et utv. EEC	349
«Importoverskudd» (importbehov)	366

settes i verk. Når det gjelder det siste spørsmål, så er det i utkastet til forordning tatt hensyn til et forslag om at produsentorganisasjonene måtte kunne iverksette prisstabiliserende tiltak.

Et annet av de mange spørsmål man må ta opp, er hvordan man skal få et godt samspill mellom fisket og markedsføringen for å unngå at markedet bryter sammen. Videre blir det nødvendig å drøfte med Fellesskapet de spesielle problemer som oppstår når fiskeriproduktene går videre fra fiskernes organisasjoner til tilvirkere, eksportørene og konsumentene. Med vår fiskeeksportlov av 1955 står vi i en særstilling, og det blir nødvendig å få klarlagt om det mønster vi har nå skal opprettholdes, men her som når det gjelder Råfiskloven, må utgangspunktet være at loven ikke er noe mål i seg selv.

Når det gjelder våre fremtidige eksportordninger, vil jeg personlig ikke uten videre kunne gå inn for en total og absolutt sentralisering. Konkurransen mellom eksportørene i visse situasjoner har vist seg å være en fordel. Men i EEC-land vil meget avhenge av hva slags distribusjonssystem vi kan regne med i markedslandene. Tendensen mot store supermarkeder og detaljkjeder og kampen mellom disse peker uheldig i retning av en sterk konsentrasjon av

såkalte eksportrestitusjoner for å dekke differansen mellom Fellesskapets og verdensmarkedets priser. Faren er imidlertid at hele ordningen kan medføre en sterk *byråkratisering* av eksporten, og vanskeliggjøre regelmessig markedsbearbeidelse i tredjeland. Dette vil være i strid med den positive liberalisering som vår fiskeeksport har gjennomgått i de siste 10 årene.

Kan vi i dag si noe om hvilket prisnivå som blir etablert i et utvidet EEC? Ministerrådet har for endel produkter fastsatt felles priser gjeldende fra 1. februar i år. For torskefisk synes minsteprisene å ligge godt over de nåværende norske, noe som anslagsvis kunne føre til eksportstøtte av størrelsesordenen hundre millioner kroner eller mer for vår eksport til tredjeland. Personlig tror jeg at prisnivået i et utvidet EEC vil bli lagt på et for oss akseptabelt nivå. Noe annet vil medføre betydelige utbetalinger fra det felles landbruks- og fiskerifond. En slik utvei vil vel likevel helst bli brukt til å løse akutte kortsiktige problemer.

Hvor meget vi i fremtiden vil kunne eksportere til et utvidet EEC, er det i dag ikke mulig å si. Statistikken viser at målt i verdi, gikk i 1970 44 prosent av vår fiskeriekseport (eksklusive herdet fett og olje) til land i et utvidet Fellesskap, dersom alle søkere blir med. Og det er vel ikke urimelig å tro at prosenttallet vil kunne økes. En felles ytre tollmur for disse landene, noe som i øyeblikket betyr en verditoll på opp til 25 prosent, vil på den annen side kunne bli en vesentlig ulempe hvis vi blir stående utenfor.

Det må registreres som en fordel at medlemskap i EEC vil gjøre det mulig å bruke en større del til konsum av våre fangster av sild og makrell — på noe lengre sikt også lodde. Å få dirigert mere til konsum har lenge vært et ønskemål, og noe er blitt gjort, men medlemskap i EEC skulle åpne rike muligheter som ellers neppe vil være til stede. Det vil også kunne bety at det som går til konsum, kan gis en høyere grad av foredling. Hittil har som kjent det meste av det vi har eksportert av edlingsanlegg i markedslandene. fersk og fryst sild, gått til viderefor-

Prisnivået i et utvidet EEC

Spørsmålet om hvilket prisnivå som vil bli etablert i et utvidet EEC, er kanskje viktigere.

Det er som kjent Ministerrådet som indirekte fastsetter minstepriser. Når prisnivået er viktig særlig for Norge, er det fordi vi i lang tid fremover vil være avhengig av å eksportere 40—50 prosent av våre fiskeprodukter til land som blir *tredjeland* i forhold til et utvidet EEC. Her må vi ordne oss slik at vi kan konkurrere på basis av verdensmarkedets priser. Dersom EEC's priser blir etablert på et nivå som ligger betydelig høyere enn verdensmarkedets priser tilsier, vil vår fiskeeksport komme i en ytterst vanskelig situasjon. EEC har forutsett at en slik situasjon kan oppstå, og det vil om nødvendig bli gitt

Vesentlig øket foredlingsgrad

Den viktigste markedsfordelen ligger kanskje nettopp i dette at vi ved tollfri adgang til et stort marked kan få muligheter til generelt sett å øke foredlingsgraden for våre fiskeprodukter ganske vesentlig. Dette kan bety meget for vår fiske- og næringsmiddelindustri, og det kan bety svært mange verdifulle arbeidsplasser i fiskeridistriktene.

Hittil har det skortet på kapital, og ikke minst på «know-how» til produktutviklingens område. Det gjelder både teknikk og markedsføring. Hos oss har saken stått i stampe, og den komité som skulle arbeide med den, har ikke latt høre fra seg.

Det ville etter mitt skjønn være en fordel, ikke minst for Nord-Norge, om store foredlings- og markedsføringsfirmaer i andre EEC-land kunne etablere seg i Norge, fortrinnsvis i samarbeid med norske firmaer. Dette kunne gi en ny giv og en vesentlig økning av bearbeidingsgraden for fiskeproduktene. Dette ville også være i tråd med den industripolitikk som det nåværende EEC er gått inn for i den såkalte Colonna-plan.

Som et eksempel på den utvikling vi alle sikkert ønsker og som i Fellesskapet kanskje kan bli virkeliggjort, kan nevnes fisket etter rognkjeks i Nord-Norge. I stedet for å eksportere rognen i tønner måtte det være en fordel om kaviaren ble fremstilt og konsumpakket i Norge.

Så til slutt noen mer langsiktige funderinger over fremtiden. Hvordan vil våre fiskerier ta seg ut om 10 år og om 20–30 år, og hva vil vår plass da være i det europeiske bilde?

Ta vare på havets ressurser

Bortsett fra arbeidet med å videreutvikle samarbeidsformene, skulle jeg tro at det å ta vare på havets ressurser og utnytte dem rasjonelt,

blir et av de viktigste fiskeriproblemer. Og dette er et problem som intet land kan løse alene.

I den delen av de europeiske fiskerier som Norge står for, må vi regne med at tallet på fiskere om 20 år er redusert til kanskje det halve av det vi har i dag, mens fangstmengden må antas å bli opprettholdt på det nåværende nivå. En bedring i lønnsomheten vil trolig bremse på reduksjonen i antall fiskere, men skulle det være mulig og ønskelig å opprettholde og endog kanskje øke antall arbeidsplasser i fiskeriene, så kan dette etter mitt skjønn skje på det grunnlag at det blir overlatt til oss å drive noe av det fiske som andre EEC-land nå driver i nordlige farvann. Og det er klart at en høyere foredlingsgrad også vil øke mulighetene for å opprettholde et rimelig antall arbeidsplasser i fiskeriene. Spørsmålet om vi bør ta sikte på å få andre lands fiskebåter til å bringe fagsten i land i Norge bør også vurderes.

I den tidligere nevnte artikkelen av Thor Støre, som jeg siterte fra innledningsvis, hevder han at Norge har forsomt seg i sitt forhandlingsopplegg og ikke utnyttet de muligheter som nytenkningen i EEC vedrørende regionalpolitikken kan gi vårt land med hensyn til konsesjoner fra EEC på det distriktspolitiske felt. «Eksempelvis ut fra en distriktspolitisk målsetting å kreve landingspåbud, ikke landingsforbud, for fisk fanget utenfor Nord-Norge av fiskefarkoster fra et medlemsland i et utvidet EEC, slik at denne foredles på norsk grunn og dermed bidrar til å bevare den ønskede befolkningsstruktur i Nord-Norge

Vår målsetting med hensyn til bosettingen i Nord-Norge er temmelig diffus. Men hva det nå måtte bety at vi skal opprettholde bosetting i alle regioner, så synes det helt klart at fiskeriene alene ikke vil kunne gi grunnlag for en tilstrekkelig bosetting i noen av våre fylker. Kystens problemer kan derfor bare løses i et meget bredt anlagt regionalpolitisk angrep på problemene. Vårt boset-

tingsmønster kan med andre ord bare opprettholdes gjennom en forsert og allsidig industriell utbygging i distriktene. Til dette trenges stor økonomisk bæreevne i vårt land, og denne vil kunne styrkes vesentlig ved medlemskap i EEC.

Reform i det fiskeripolitiske apparat

I det fiskeripolitiske apparat som etterhvert blir utviklet for Fellesskapets fiskerier, må vi kunne regne med at vårt land vil få en sterk stilling. Dette vil sikkert gjelde både det faste *strukturvalg* som skal opprettes, og for det tilsvarende organ på markedsføringens område, det såkalte *forvaltningsutvalg for fiskevarer*.

I vår egen nasjonale fiskeriadministrasjon er det et klart behov for en reform som bl.a. må innebære at man får et tilstrekkelig utredningsteam til å analysere utviklingen i fiskeriene og på dette grunnlag ta initiativet til fiskeripolitiske tiltak. Medlemskap i EEC vil sikkert bety et press i retning av en slik effektivisering, både av det administrative apparat og, ikke minst forskningen, herunder selvsagt også den fiskeriokonomiske forskning som hittil har vært lite påaktet i Norge.

I den intensiverte fiskeriforskning som vi nå må få i Norge, vil Universitetet i Tromsø kunne spille en vesentlig rolle og særlig med hensyn til de spesielle forhold som gjør seg gjeldende i Nord-Norge. Dette vil også kunne bidra til en bred europeisk forståelse av landsdelens spesielle problemer. Men det ville være like så galt å samle all norsk fiskeriforskning i Tromsø som å samle all europeisk fiskeriforskning i et enkelt land. Løsningen er en rimelig og effektiv arbeidsdeling mellom landsdeler og mellom land, i et fredelig samarbeid mot fellesmål!